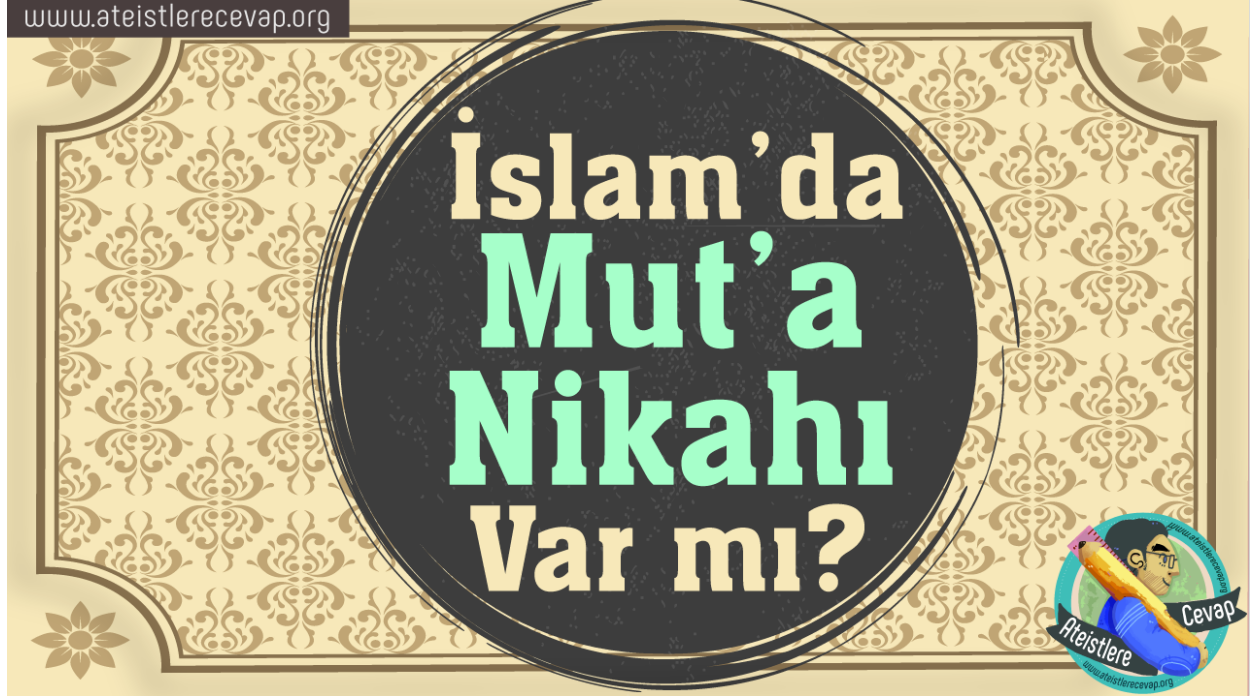

İslam'da Mut'a Nikahı Var mıdır? Caiz midir?

ateistlerecevap.org/2018/03/islamda-muta-nikahi-var-midir-caiz-midir.html

ateistlerecevap

March 23, 2018

Mut'a; yararlanılan şey; umre ile haccı birleştirme; boşanan kadına verilen elbise ve baş örtüsü gibi eşya; bir kadınla geçici olarak evlenme. Çoğulu "muteun" dur. Aynı kökten metâ; yararlanma, yiyecek giyecek gibi yararlı olan her şey demektir. Çoğulu "emtia"dır. "Temettu" ve "istimtâ" ise; bir şeyden uzunca süre yararlanmak, onu lezzetli bulmak, zevk almak anlamlarına gelir. Yararlanılacak şey anlamında, metâ ve mut'a eş anlamlı kelimelerdir.

Mut'anın bir fıkıh terimi olarak iki anlamı vardır. Boşanan kadına iddet süresince yararlanması için verilen şey ve geçici evlilik.

1. Mehir miktarı belirlenmeksizin yapılan nikâh akdinden sonra, henüz cinsel birleşme olmadan boşanma veya fesih yoluyla evlilik sona ererse, kadına mut'a denilen elbise ve baş örtüsü gibi bazı şeyler verilir. Bunlar mehir yerine geçen bir çeşit "teselli hediyesi" dir.

Kur`ân-ı Kerim`de şöyle buyrulur:

"Kadınlara yaklaşmadan ve onlara mehir takdir etmeden boşarsanız, sizin için bir sorumluluk yoktur. Bu durumda zengin kendi imkânına göre, yoksul da kendi imkânına göre, usûlüne uygun bir şekilde onlara, yararlanacakları bir şeyler verin. Bu, iyilikte bulunanların üzerine bir borçtur." (el-Bakara, 2/236);

"Boşanan kadınların örfü göre bir takım eşyalar alma hakkı vardır."(el-Bakara, 2/241);

"Ey iman edenler! Mü`min kadınları nikâhlar, sonra da cinsel birleşmeden önce onları boşarsanız, artık sizin, onların üzerinde iddet sayma hakkınız yoktur. Onlara hemen mut'alarını (yararlanacakları bazı şeyleri) verin ve onları güzellikle serbest bırakın." (el-

Ahzâb, 33/49).

Bu âyetlerde yer alan “metea” veya “emtea” fiilleri; birisini bir şeyden yararlandırmak, boşanan kadınlara mut`a vermek anlamlarına gelir (Rağıb el-Isfehâni, el-Müfredât, s. 461).

2. Mut`a evliliği anlamında kullanılır. Bu anlamda mut`a; evlenme engeli bulunmayan bir kadınla, belli bir süre içinde ve belli bir mal karşılığında, “senin cinsî yönlerinden şu kadar süre ve şu kadar bedel ile yararlanayım” diyerek icap ve kabulde bulunmaktır.

İslâm`ın ilk devirlerinde zaruret gereği izin verilmiş olan bu evlilik şekli, sonradan neshedilerek ebedî olarak yasaklanmış ve belli bir süreyi kapsayan nikâh akitleri batıl kılınmıştır. Çünkü bu çeşit bir nikâh akdiyle, evlilikten beklenen amaçlar elde edilemez (Muhammed Ali es-Sâbûni, Tefsîru Âyâtî`l-Ahkâm, I, 457).

Mut`a nikâhı anlamında bir de “geçici (muvakkat) nikâh” vardır. Bu da bâtil bir nikâhtır. Aralarındaki ayrılık hemen hemen lâfız farkından öteye gitmez. Meselâ; geçici nikâhta, süreyle birlikte, evlilik ifade eden nikâh ve tezvic sözleri; mut`ada ise; temettu, veya istimta`, yani “kadının cinsel yönlerinden yararlanma” anlamı ifade eden sözler kullanılır. Diğer yandan mut`a nikâhında, şahit ve süre sınırlaması şart değildir. Geçici nikâhta ise bunlar şarttır (İbn Âbidin, Reddü`l-Muhtâr, İstanbul 1984, III, 51, vd).

Kur`an-ı Kerim`de mut`a nikâhının esaslarını belirleyen açık bir âyet yoktur. Konu ile bağlantı kurulabilen şu âyettir:

“Evli kadınlarla evlenmeniz de haram kılındı. Sahibi bulunduğunuz cariyeler müstesna. Bunlar Allah`ın üzerinize farz kıldığı hükümlerdir. Bunların dışında iffetli olarak zina etmeksizin mallarınızla evlenmek istemeniz size helâl kılındı. Onlarla cinsel temasta bulunduğunuzda, ücretlerini (mehir-mut`a) verin. Mehir takdir edildikten sonra birbirinizi razı etmenizde bir sakınca yoktur. Şüphesiz ki Allah, her şeyi çok iyi bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.” (en-Nisâ, 4/24).

Ayetteki “ücret”, mehir olarak değerlendirilmiştir. Bununla, mehirden sözedene diğer âyetler arasında benzerlik vardır.

“Birbirinizle kaynaşıp başbaşa kalmışken ve onlar (karınız) sizden kuvvetli bir ahid almışken, verdiğiniz (mehri) nasıl geri alabilirsiniz?” (en-Nisâ, 4/21),

“Kadınların mehirlerini gönül hoşluğu ile verin. Eğer kendi istekleriyle mehirin bir bölümünü size bağışlarsa onu âfiyetle yeyin.” (en-Nisâ, 4/4).

“Kadınlara verdiklerinizden (mehir) herhangi bir şeyi geri almanız size helâl değildir.” (el-Bakara, 2/229).

Yukarıdaki ilk âyetin genel anlamının mut`a nikâhını da kapsadığı öne sürülmüştür. Bu çeşit nikâhın İslâm`ın ilk yıllarında meşrû kılındığında şüphe yoktur. Ancak daha sonra neshedilmiştir. İmam Şâfiî ve âlimlerden bir grup, mut`anın önce mübah kılındığını, sonra neshedildiğini, sonra yine mübah kılınıp, neshedildiğini, yani bunun iki defa tekrar edildiğini söylemiştir. Diğer bazı bilginler, ikiden fazla, bazıları ise bir defa mübah kılınıp arkasından neshedildiğini ve bundan sonra da artık mübah kılınmadığını belirtmişlerdir (İbn Kesîr, Tefsîru`l-Kur`âni`l-Azîm, İstanbul 1985, II, 225).

Ayetteki “istemta`tüm (yararlandınız)” kelimesine, “deháltüm (cinsel temasta bulundunuz)” anlamı verilmiştir. Şiîler ise bu kelimeye, mut`a nikâhı anlamı vermiştir.

İbn Abbas ve Sahabeden bir grup, mut`anın zarûret sebebiyle mübah kılındığını söylemiştir. Diğer yandan İbn Abbas, Übey b. Ka`b, Saîd b. Cübeyr ve es-Süddî mut`a âyetini, “Belli bir vakte kadar” ilâvesiyle şu şekilde okudukları nakledilir: “Onlarla belli bir vakte kadar, cinsel temasta bulunduğunuz da süre dolunca mehirlerini verin.” (en-Nisâ, 4/24).

İslâm hukukçuları mut`a evliliğinin haram olduğu konusunda görüş birliği içindedir. Şiîlerden başka, cumhurun görüşüne karşı çıkan olmamıştır. Şiîlerin bu konudaki sözleri Kitap, sünnet ve icmâa ters düştüğü için reddedilmiştir. Şöyle ki;

1) Şîa; “Onlarla cinsel temasta bulunduğunuzda, mehirlerini bir hak olarak verin.” âyetini mut`aya delil getirir. Halbuki bu âyet, meşru nikâhla evlenip, cinsel temastan sonra, kadının mehre hak kazandığından söz etmekte, bir önceki cümlede, “Bunların dışında iffetli olarak zina etmeksizin mallarınızla evlenmek istemeniz” ifadeleri yer alır. Burada zina, sifah ile ifade buyurulmuştur. Sifah veya müsâfaha; sırf suyunu boşaltmak; yani aile yuvası kurarak çocuk sahibi olmak amacı bulunmaksızın sırf cinsel temas ve şehveti gidermek için evlenmek anlamını içerir. Bu durum yasaklanınca, geçici veya mut`a nikâhı, başka bir deyimle “metres edinmek” de bu yasak kapsamına girer.

2) Şianın dayandığı başka bir âyet de şöyledir: “Mehrin belirlenmesinden sonra karşılıklı anlaşmak suretiyle birbirinizi razı etmenizde bir sakınca yoktur.” (en-Nisâ, 4/24). Onlara göre, bu âyetten maksat, mut`a akdinde belirlenen süre bittikten sonra, erkeğin ücreti, kadının da süreyi arttırarak akdi uzatmalarıdır.

Halbuki, bu âyet, mehrin belirlenmesinden sonra, karşılıklı anlaşmak sûretiyle, belirlenenden az veya daha çok vermekte bir sakınca bulunmadığını bildirmektedir (el-Alûsî, Rûhu`l-Meânî, Kahire t.y., V, 5; Fahrüddin er-Râzî, et-Tefsîru`l-Kebîr, y. ve t.y., X, 45, 46; Elmalılı, Hak Dini Kur`an Dili, İstanbul 1936, II, 1327-1329).

Daha önce de belirttiğimiz gibi İslâm`ın ilk dönemlerinde mut`a caizdi. Tirmizî`nin naklettiği şu hadis bunu açıkça ifade eder; ancak daha sonra bu cevaz hükmünün neshedildiğini de belirtir. İbn Abbas`tan (r.a) nakledildiğine göre şöyle demiştir: “Mut`a, İslâm`ın ilk döneminde vardı. Bir kimse tanımadığı bir beldeye geldiği zaman, orada kalacağı süre içinde, eşyasını koruyacak ve kendisine hizmet edecek bir kadınla evlenirdi. Bunun üzerine, şu âyet indi: “Ve onlar ırzlarını korurlar. Ancak eşleri ve sahip oldukları câriyeler bunun dışındadır. Bunlarla olan cinsel ilişkilerinden dolayı kınanmazlar.” (el-Mü`minûn, 23/5, 6). İbn Abbas bu âyet inince şöyle demiştir: “Bu iki evlilik dışında bütün yollar haram kılınmıştır.” (Tirmizî, Nikâh, 29. H. No: 1122, III, 430).

Bu âyetle, evliliğin meşrû yolu iki olarak belirlenmiş, bunun dışındaki yollar kapatılmıştır. Mut`a nikâhı bu iki şeklin dışında kalan bir yoldur (el-Cassâs, Ahkâmü`l-Kur`ân, Kahire, t.y., III, 99).

Mut`a bir nikâh olarak kabul edilemez. Dilde ve bir fıkıh terimi olarak nikâh ile mut`a birbirinin yerine kullanılamaz. Bu iki terim arasındaki farkları şu şekilde belirlemek mümkündür:

1) Nikâh akdinin bir takım özellikleri vardır ki, onlar olmayınca nikâh olmaz. Meselâ; sürenin geçmesi bu akdi etkilemez. Mut`a da ise, belirlenen süre sona erince, boşama tasarrufuna gerek olmaksızın mut`a kendiliğinden ortadan kalkar.

2) Nikâh akdinde, cinsel birleşme olduktan sonra eşler boşanırlarsa kadının iddet beklemesi gerekir. Kocanın ölümü hâlinde ise cinsel birleşme olsun veya olmasın iddet gerekli olur (bk. el-Bakara, 2/228, 234). Mut`a da ise, erkeğin ölümü iddeti gerektirmez. Belki kadının hamile olup olmadığını belirlemek için bir hayız süresince bekletilir (bk. İbn Kesîr, a.g.e., II, 226; "İstibrâ" madd).

3) Sahih nikâh akdi miras hakkı doğurur (bk. en-Nisâ, 4/12). Mut`ada ise miras cereyan etmez.

4) Nikâh akdi meydana geldikten sonra, ölüm, boşama veya dinden çıkma gibi bir sebep bulunmadıkça sona ermez. Mut`a nikâhı ise, sürenin dolmasıyla, kendiliğinden ortadan kalkar.

Nikâhla mut`a arasındaki bu farklar, mut`anın nikâh niteliğinde olmadığını gösterir. Mut`anın; nikâh veya câriye edinme (mülk-i yemin) özelliğinin bulunmadığı sabit olunca da hakkında şu âyetin uygulanması gerekir:

"Kim nikâhlı eşi veya sahip olduğu câriyesinin ötesine geçmek isterse, işte onlar haddi aşan mütecavizlerdir." (el-Mü`minûn, 23/7; ayrıntı için bk. el-Cassâs, a.g.e., III, 98 vd).

Mut`anın yasaklandığını bildiren sünnet delili:

Mut`anın tam olarak hangi tarihte yasaklandığı belirli değildir. Buhari`deki rivayette onun Hayber günü yasaklandığı (Buhârî, Nikâh, 7/16); Müslim`deki rivayette Mekke`nin fethinde nehyedildiği (Müslim, Nikâh, 22); Müslim`in başka bir rivâyetinde Huneyn savaşının bir kolu olan Evtas savaşı sırasında yasaklandığı (Müslim, Nikâh, 3, H.18); İbn Mâce ve Ebû Dâvud`un Sünenlerindeki hadislerde ise Vedâ haccı sırasında nehyedildiği (İbn Mâce, Nikâh, 44; Ebû Dâvud, Nikâh, 14, H.No: 2072) bildirilmektedir.

H. Ali`den (r.a). şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"Nebî (s.a.s), Hayber gününde mut`a nikâhını ve evcil eşeklerin etini yasaklamıştır." (Buhârî, Nikâh, 31; Müslim, Nikâh, 29-32; İbn Mâce, Nikâh, 44).

Semre b. Ma`bed el-Cühenî`den çeşitli yollarla nakledilen bir hadîs, mut`anın sonsuza kadar yasaklandığını belirtmektedir. Rasûlullah (s.a.s) ile birlikte Mekke fethine katılan Seleme, orada Allah elçisinin izin vermesi üzerine bir câriye ile mut`a yapmış, rivâyete göre bir veya üç gün câriye ile beraber olduktan sonra, sabahleyin Rasûlullah`ın (s.a.s) Hacer-i Esved ile Kâbe kapısı arasında durarak şöyle buyurduğunu nakletmiştir:

"Ey insanlar, ben size kadınlarla mut`a yapmanız konusunda izin vermişim. Şüphesiz Allah, onu kıyamet gününe kadar haram kılmıştır. Kimin yanında (mut`a nikâhı ile tuttuğu) kadın varsa, onu serbest bıraksın. Onlara verdiklerinizden hiçbir şey geri almayınız." (Müslim, Nikâh, 19, 22, 24; İbn Mâce, Nikâh, 44; Dârimî, Nikâh, 16; Ahmed b. Hanbel, Müsned, III, 406).

Bazı rivayetlerde bu yasaklamanın Vedâ haccı sırasında yapıldığı belirtilir (bk. İbn Mâce, Nikâh, 44, H. No: 1962).

Mut`anın ne zaman yasaklandığını bildiren hadisler arasındaki bu çelişkiler, hadisçiler tarafından giderilerek, mut`anın birkaç kez yasaklanıp serbest bırakıldığı belirlenmiştir. İmam Nevevî`ye göre, mut`a hakkındaki nehy ve serbest bırakma iki kez vuku bulmuştur. O şöyle der: “Hayber`den önce helaldi. Hayber`de yasaklandı. Mekke fethinde mübah kılındı. Evtas vak`ası da Mekke`nin fethini müteakip olmuştur. Bundan üç gün sonra da mut`a ebediyen haram kılınmıştır.” (en-Nevevî, Şerhu Sahihî'l-Müslim, IX, 193, Alûsî, a.g.e., V, 5, 6).

Mut`a Konusunda Sahabe Uygulaması:

H. Ömer`in halifeliği sırasında, mut`anın hükmü üzerinde bazı tereddütler olunca, H. Ömer, mut`anın haram olduğunu ilân etmiş ve hiçbir sahabî O`na karşı çıkmamıştır. O, halife seçildiği gün yaptığı konuşmada şöyle demiştir:

“Rasûlullah (s.a.s) bize üç defa mut`a yapmaya izin verdi, sonra bunu haram kıldı. Allah`a yemin olsun ki, evli bir kimsenin mut`a yaptığını bilsem, Rasûlullah`ın, mut`ayı, haram kıldıktan sonra, yeniden helâl kıldığına dair bana dört şahit getirmezse, onu taşla recmederim.” (İbn Mâce, Nikâh, 44, H.No: 1963).

H. Ali`ye göre mut`a H. Peygamber tarafından Hayber günü yasaklanmıştır (bk. Buhârî, Nikâh, 29-32).

İbn Abbas`ın Mut`aya İlişkin Görüşü:

Mut`anın neshedilmediğini öne sürenler bu görüşlerini İbn Abbas`a dayandırmak istedikleri görülür. Şîa mut`a ile ilgisi kurulan en-Nisa sûresi 24. ayette İbn Mes`ud ve Ubey b. Ka`b`ın okuyuşlarında “ilâ ecelim müsemma (belli bir süreye kadar evlenme)” ilâvesi şâz bir kıraattir. İbn Abbas`ın da bu kıraatı benimsediği nakledilir. Bu yüzden İbn Abbas`ın; “Onlarla belli bir süreye evlendiğinizde, süre dolunca mehirlerini verin.” (en-Nisa, 4/24) âyetini “belli bir süreye kadar” ilâvesiyle birlikte te`vil ederek, mut`ayı helal gördüğü ileri sürülür. Kimileri de İbn Abbas`ın, mut`ayı yalnız seferde zarûret halinde mübah gördüğünü söylerler (el-Cassâs, a.g.e., III, 95; Alûsî, a.g.e., V, 5, 6).

Saîd b. Cübeyr İbn Abbas`a; “Senin fetvan aldı yürüdü ve onun hakkında şairler şiir söyledi.” diyerek, bir beyit okuduğu zaman o buna hayret ederek şöyle demiştir: Sübhânellah, ben böyle bir fetvâ vermedim. “Mut`a; murdar ölmüş hayvan eti, kan ve domuz eti gibi bir şeydir. Bu yüzden ancak zarûret hâlinde helâl olur.” (Alûsî, a.g.e., V, 6; el-Cassâs, a.g.e., III, 95).

Atâ, İbn Abbas (r.a)`ın şöyle dediğini nakletmiştir: “Allah, H. Ömer`e rahmet etsin. Mut`a, Allah`ın Muhammed Ümmetine bir rahmetinden başka bir şey değildir. H. Ömer bunu yasaklamasaydı, çok az kimse dışında zinaya düşen olmazdı.” (el-Cassâs, a.g.e., III, 96). Abdullah b. Vehb`in naklettiği bir haberde de bir adam İbn Abbas`a gelerek şöyle der: “Câriyemle ve arkadaşlarımla bir seferde iken, cariye arkadaşlarıma helal kıldım ve ondan faydalandılar (yestemtiûne)” der. İbn Abbas bunun üzerine; “Bu apaçık bir zinadır (sifâh)” diye cevap verir. (el-Cassâs, a.g.e., III, 96, 97).

İbn Abbas`tan nakledilen bu görüşlerin sonucunu şu şekilde değerlendirmek mümkündür:

- 1) İbn Abbas, bazı rivayetlerde yolculuk ve zaruret kaydını koymaksızın mut`ayı helâl göstermektedir.
- 2) Ölü eti ve domuz etini zarûretten dolayı yemede olduğu gibi, mut`ayı da zarûret hâlinde olduğunu söylemektedir.
- 3) Mut`a nikâhının neshedildiği kanaatindedir. Bunları şu şekilde cevaplayabiliriz:

İbn Abbas`ın, en-Nisa Sûresi 24 ncü âyeti te`vil ederek mut`a nikâhını helal kabul etmesi kendisi için delil olamaz. Çünkü âyette, yukarıda da açıklandığı gibi mut`anın mübahlığına dair bir delalet yoktur. Aksine ayet mut`anın haramlığını kapsamaktadır.

Onun mut`ayı ölü ve domuz etine benzetmesi ve zaruret hâlinde onlar gibi meşrû sayması isabetli bir kıyas değildir. Çünkü haramları helâl kılan zarûret mut`ada söz konusu olmaz. Zarûretten dolayı ölü veya domuz etinin helal olması nefsin telef olmasından korkulduğu içindir. Halbuki cinsel temastan uzak kalmakla, nefsin veya bir uzvun telef olmasından korkulmaz. Diğer yandan, Allah elçisi evlenme imkânı bulamayan bekârlara oruç tutmalarını tavsiye buyurmuştur. Yukarıdaki zarûret halinde mut`ayı mubah gören rivayette bir vehim olabilir. Çünkü İbn Abbas gibi bir zatın meseleyi kavramamış olması düşünülemez.

Sonuç olarak, bu konuda İbn Abbas`tan nakledilen en sağlam rivayet, Tirmizî`nin de rivayet ettiği gibi, O`nun mut`a nikâhını, haram kabul ettiği ve önceki kanaatinden döndüğü görüşüdür. Tercihe şayan görüşte budur (Ayrıntı için bk. el-Cassâs, a.g.e., III, 99, 97 vd.; Alûsî, a.g.e., V, 5 vd.; İbn Kesîr, a.g.e., III, 226; Fahrüddin er-Râzî, et-Tefsiru`l-Kebîr, X, 48 vd.; İbn Âbidîn, Reddü`l-Muhtâr, İstanbul 1984, III, 51 vd.; Elmalılı, Hak Dini Kur`an Dili, İstanbul 1936, II, 1327-1329, IV, 3429, 3430).

(Hamdi DÖNDÜREN)
